

Monitor Mondgezondheid

Een eerste indruk van de mondgezondheid in Nederland

Het RIVM voert sinds 2023 in opdracht van het ministerie van VWS de Monitor Mondgezondheid uit om structurele informatie te verzamelen over de mondgezondheid in Nederland. Voor de monitor zijn 17 indicatoren opgesteld aan de hand van een Delphi-onderzoek. Hierbij zijn voor drie doelgroepen (jeugd, volwassenen van 18 t/m 64 jaar en 65-plussers) indicatoren opgesteld waarbij sommige indicatoren alleen relevant werden bevonden voor specifieke doelgroepen (zoals 'tandplaque' voor de jeugd en 'functionaliteitsproblemen' voor 65-plussers). Deze indicatoren geven samen een beeld van de mondgezondheid in Nederland. Een overzicht van de indicatoren per doelgroep is terug te vinden in de [rapportage](#) van het Delphi-onderzoek.

De Monitor Mondgezondheid bestaat uit verschillende onderdelen: een interactief dashboard op [VZinfo.nl](#) en een jaarlijkse rapportage. Deze eerste jaarlijkse rapportage in de vorm van een factsheet geeft aanvullende duiding en verdieping op de cijfers in het dashboard door specifieke vergelijkingen of combinaties te presenteren.

Monitor Mondgezondheid in ontwikkeling

De Monitor Mondgezondheid is in ontwikkeling. Er is gekozen om te starten met beschikbare informatie en de monitor zal de komende jaren verder worden uitgebreid

door bijvoorbeeld klinisch mondonderzoek uit te voeren (zie [Plan van Aanpak](#)). Momenteel is er informatie over 6 van de 17 indicatoren beschikbaar die in deze factsheet worden beschreven.

Informatie beschikbaar vanuit twee databronnen

Voor de indicatoren in deze rapportage is gebruik gemaakt van zelfgerapporteerde informatie uit de [Gezondheidsenquête](#)¹ van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en declaratiedata van het Zorginstituut Nederland (ZinNL). Sommige indicatoren op [VZinfo.nl](#) zijn een benadering omdat er nog specifieke informatie ontbreekt. Zo wordt bijvoorbeeld de indicator 'functionaliteitsproblemen' momenteel benaderd door twee vragen van de CBS Gezondheidsenquête te combineren.

Box 1: Wetenschappelijke Advies Commissie (WAC) en duidingssessie met beroepsverenigingen

Voor de Monitor Mondgezondheid is een WAC samengesteld, bestaande uit wetenschappers en (praktijk)professionals op het gebied van mondzorg. De WAC wordt periodiek geconsulteerd om de wetenschappelijke kwaliteit van de monitor te borgen. Daarnaast heeft er een online sessie plaatsgevonden met afgevaardigden van de KNMT, ONT en NVM-mondhygiënist² om de resultaten van deze rapportage te duiden.

¹ Voor de Gezondheidsenquête wordt gestreefd naar een minimaal aantal respondenten (n=9500). Daarnaast worden de resultaten gewogen. Daarmee zijn de cijfers bij benadering representatief voor de Nederlandse bevolking. Meer informatie over de steekproef en weging is [hier](#) te vinden.

² De Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde (KNMT), Organisatie van Nederlandse Tandprothetici (ONT), Nederlandse Vereniging van Mondhygiënist (NVM).

Resultaten

Hieronder worden resultaten uitgelicht van de 6 indicatoren waar op dit moment informatie over beschikbaar is per doelgroep. Indien van toepassing worden de resultaten voor meerdere doelgroepen gepresenteerd.

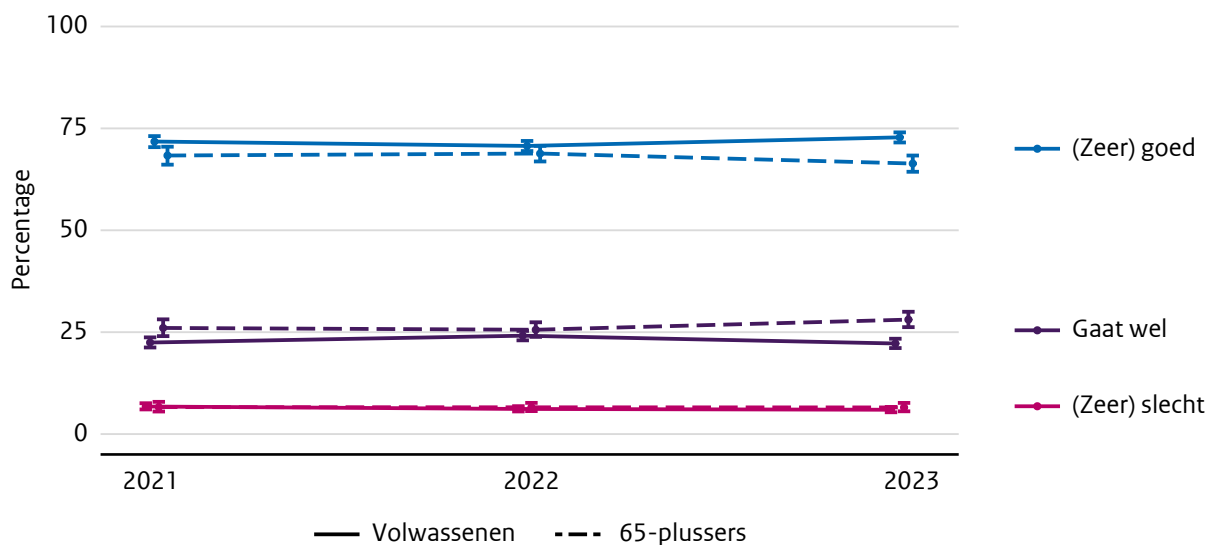
Ervaren mondgezondheid (volwassenen en 65-plussers)

Ruim 7 op de 10 volwassen Nederlanders ervaart hun mondgezondheid als goed of zeer goed

In 2023 ervoer 73% van de volwassen Nederlanders hun mondgezondheid als goed of zeer goed.

Onder 65-plussers was dit 66%. In 2023 beoordeelde 6% van zowel volwassenen als 65-plussers hun mondgezondheid als slecht of zeer slecht ([VZinfo.nl](#)). In Figuur 1 is dit voor 2021-2023 weergegeven voor de verschillende doelgroepen. De ervaren mondgezondheid komt echter niet altijd overeen met het oordeel van een mondzorgprofessional (1).

Figuur 1. Ervaren mondgezondheid onder volwassenen en 65-plussers in Nederland

Aanwezige gebitselementen (volwassenen en 65-plussers)

Volwassen Nederlanders hebben gemiddeld gezien een compleet gebit

Een compleet gebit bestaat uit 28 tanden en/of kiezen met eventueel vier verstandskiezen (totaal 32). Volwassenen rapporteerden in 2023 gemiddeld 28 tanden en kiezen

te hebben ([VZinfo.nl](#)). De mediaan (de middelste waarneming) is 30, dit houdt in dat tenminste de helft van de volwassenen in 2023 30 tanden en/of kiezen had. Bij 65-plussers was dit aanzienlijk lager; hier is het gemiddelde 17 tanden en kiezen en de mediaan 22.

Gebitsprothese (volwassenen en 65-plussers)

De helft van de 65-plussers heeft een geheel of gedeeltelijk kunstgebit

In 2023 had 10% van de volwassenen en 50% van de 65-plussers een geheel of gedeeltelijk kunstgebit. In 2021 was dit nog 12% voor volwassenen en 56% voor 65-plussers ([VZinfo.nl](#)).

Verdieping

Om een indicatie te geven van het aantal mensen met een volledige gebitsprothese in de boven- en onderkaak zijn gegevens over een geheel/gedeeltelijk kunstgebit gecombineerd met het hebben van geen eigen tanden en kiezen. In 2023 kwam deze combinatie bij 2% van de volwassenen en 22% van de 65-plussers voor.

Functionaliteitsproblemen (65-plussers)

Eén op de vijftientig 65-plussers heeft een verhoogde kans op functionaliteitsproblemen

Voor de indicator functionaliteitsproblemen is een benadering gebruikt door twee vragen uit de CBS Gezondheidsenquête te combineren: namelijk het hebben van minder dan 20 echte tanden en kiezen en geen geheel of gedeeltelijk kunstgebit. Dit kan een indicatie zijn voor het minder goed kunnen kauwen (2, 3). Van de 65-plussers had 4% in 2023 een verhoogde kans op functionaliteitsproblemen ([VZinfo.nl](#)).

Bezoek aan mondzorgverlener (jeugd, volwassenen, 65-plussers)

De meerderheid van de volwassen Nederlanders geeft aan het afgelopen jaar naar de tandarts te zijn geweest

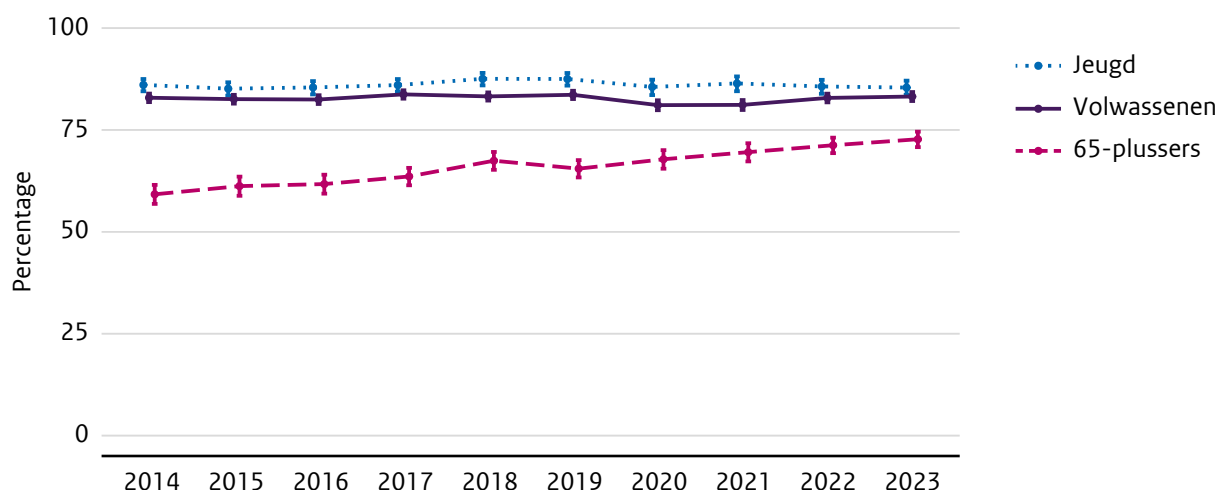
Tussen 2014 en 2023 gaf ruim 80% van de volwassen Nederlanders aan minimaal 1 keer in het afgelopen jaar de tandarts te hebben bezocht. Ook rapporteerde elk jaar een toenemend aantal 65-plussers naar de tandarts te gaan (van 59% in 2014 tot 73% in 2023) (Figuur 2). Een verklaring hiervan is waarschijnlijk dat zij steeds vaker eigen tanden en kiezen behouden en dus mondzorg nodig hebben (4). Dit komt overeen met het verminderde aantal mensen met een gebitsprothese ([VZinfo.nl](#)).

Verdieping

Het percentage 65-plussers met eigen tanden en kiezen dat het afgelopen jaar de tandarts bezocht was 85% in 2021, 86% in 2022 en 87% in 2023.

Het jaarlijkse bezoek aan de tandarts door de jeugd is stabiel gebleven: gemiddeld gaf 85% van de jeugd aan dat zij afgelopen jaar de tandarts hebben bezocht (Figuur 2) ([VZinfo.nl](#)). Declaratiecijfers van ZiNL laten voor de jeugd over de tijd lagere cijfers zien voor tandartsbezoek; in 2023 was dit 76%. Het verschil tussen deze cijfers is grofweg 10 procentpunten en kan mogelijk verklaard worden doordat mensen hun tandartsbezoek overschatten of wellicht sociaalwenselijke antwoorden geven (zie Box 2).

Figuur 2. Percentage van de Nederlandse bevolking dat aangeeft minimaal 1 keer de tandarts te hebben bezocht in het afgelopen jaar (van 2014 tot 2023)

Verdieping

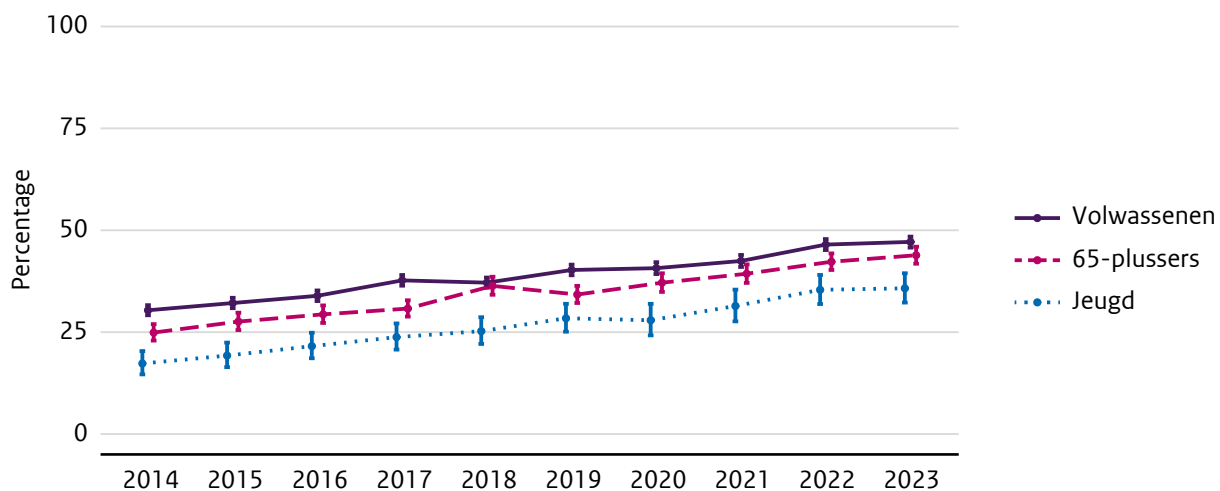
Aanvullend is er gekeken of er een verschil is in het aantal mensen met een goede óf slechte ervaren mondgezondheid dat jaarlijks een tandarts bezoekt. Het blijkt dat meer volwassenen en 65-plussers die hun mondgezondheid als (zeer) goed beoordelen (respectievelijk 86% en 74%) in 2023 hebben aangegeven in het afgelopen jaar naar de tandarts te zijn geweest dan volwassenen en 65-plussers die hun mondgezondheid als (zeer) slecht beoordelen (respectievelijk 62% en 58%). Deze beschrijvende cijfers zeggen niets over causaliteit. Als men wel naar de tandarts gaat dan is er een verschil in het aantal bezoeken. Zo hebben volwassenen met een (zeer) slechte mondgezondheid die in 2023 naar de tandarts zijn gegaan gemiddeld meer bezoeken dan volwassenen met een (zeer) goede mondgezondheid (6 versus 3). De noodzaak voor meerdere behandelingen door 'achterstallig onderhoud' kan hiervoor een

verklaring zijn. Bij 65-plussers was dit verschil in aantal bezoeken niet te zien. Een verklaring kan zijn dat bij kwetsbare ouderen andere lichamelijke of psychosociale problemen prioriteit hebben of een barrière vormen voor een tandartsbezoek (1, 5).

Het percentage mensen dat rapporteert de mondhygiënist te bezoeken neemt toe

Het percentage jeugd, volwassenen en 65-plussers dat aangeeft het afgelopen jaar een mondhygiënist te hebben bezocht neemt toe sinds 2014 (zie Figuur 3). De toename in de periode 2014-2023 voor de jeugd (12 t/m 17 jaar) is van 17% naar 36%, voor volwassenen van 30% naar 47% en voor 65-plussers van 25% naar 44% ([VZinfo.nl](https://vzinfo.nl)).

Figuur 3. Percentage van de Nederlandse bevolking dat aangeeft minimaal 1 keer de mondhygiënist te hebben bezocht in het afgelopen jaar (van 2014 tot 2023)

Cariës (Jeugd)

Van 2014 tot en met 2023 had nagenoeg 15% van de jeugd jaarlijks een declaratie voor een [restauratieve behandeling](https://vzinfo.nl) ([VZinfo.nl](https://vzinfo.nl)). Omdat in Nederland de tandheelkundige zorg voor kinderen tot 18 jaar door de basisverzekering wordt vergoed levert dit een relatief betrouwbaar beeld op over

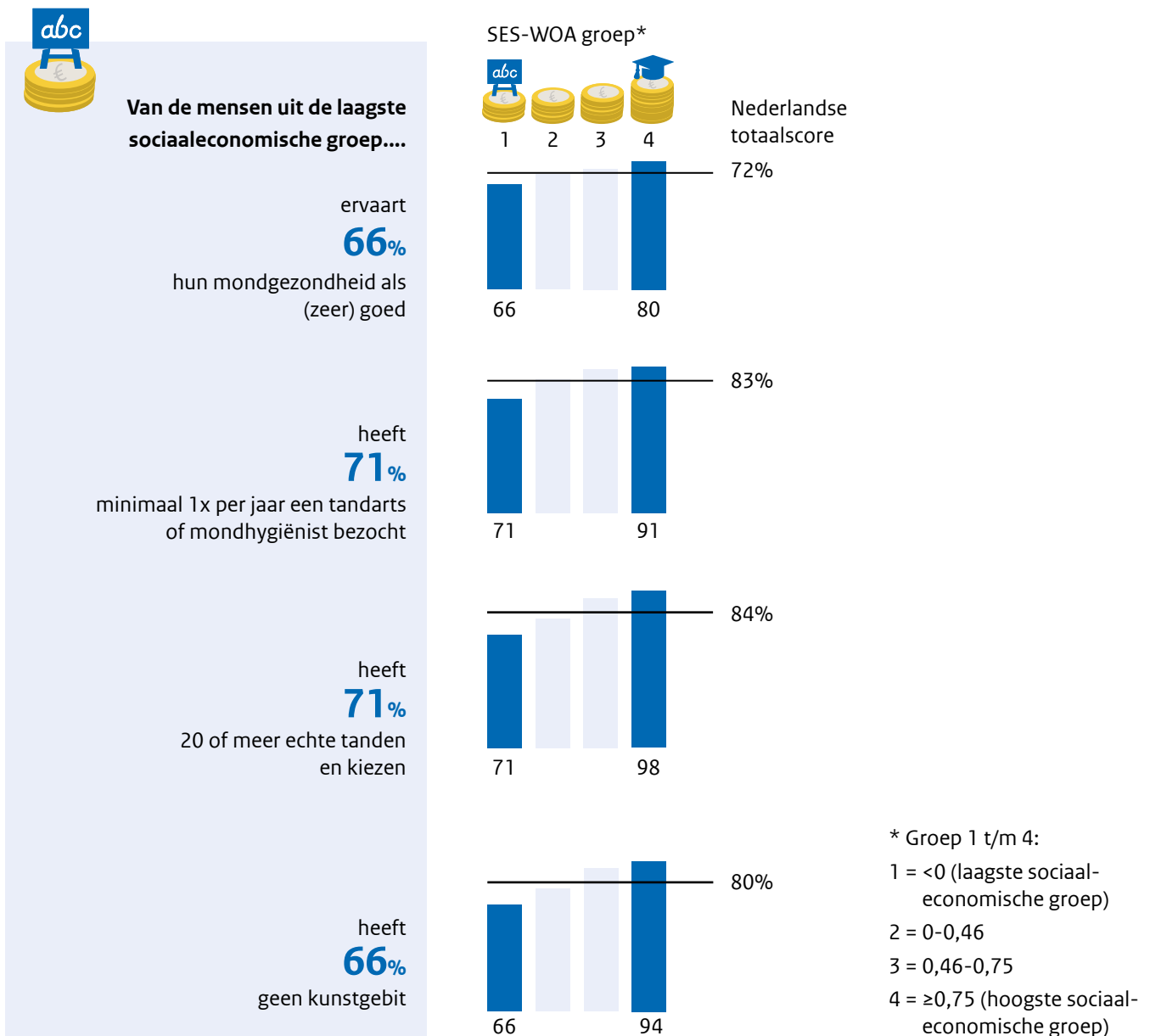
deze doelgroep. Het aantal declaraties geeft een indicatie van het percentage van de jeugd dat een behandeling voor cariës heeft gehad. De oorzaak van de restauratie is hieruit echter niet te herleiden.

Mondgezondheidsverschillen in beeld

Grafieken op [VZinfo.nl](https://vzinfo.nl) laten bij verschillende indicatoren en binnen de leeftijdsgroepen zien dat mensen uit lagere sociaaleconomische groepen³ in Nederland slechter scoren dan mensen uit hogere groepen. Voor een aantal indicatoren is een visueel overzicht gemaakt, waarin te zien is hoe de

sociaaleconomische groepen scoren ten opzichte van de Nederlandse totaalscore⁴ (zie Figuur 4). Dat mensen uit lagere sociaaleconomische groepen een minder goede mondgezondheid hebben werd al eerder in de literatuur aangetoond (6-8).

Figuur 4. Visuele weergave van uitkomsten van mondgezondheid in Nederland uitgesplitst naar SES-WOA groep in 2023*

³ Voor de uitsplitsingen naar sociaaleconomische status worden SES-WOA scores gebruikt. Meer informatie is te vinden op [VZinfo.nl](https://vzinfo.nl).

⁴ Deze visual is gebaseerd op de totale Nederlandse bevolking: voor ervaren mondgezondheid is dit vanaf 12 jaar, voor bezoek aan de tandarts of mondhygiënist is dit vanaf 12 jaar en voor het hebben van 20 of meer tanden en kiezen en het hebben van een kunstgebit is dit vanaf 18 jaar.

Box 2: Beperkingen aan de beschikbare data

Bij de interpretatie van de resultaten van deze rapportage is het belangrijk om bewust te zijn van de beperkingen van de data. Deze punten werden onderstreept tijdens de duidingssessie met beroepsorganisaties. Het volledige verslag van de duidingssessie is [hier](#) te vinden. Hieronder worden de belangrijkste punten samengevat:

- De indicatoren geven op zichzelf staand geen volledig beeld van de mondgezondheid in Nederland, maar in samenhang kunnen de indicatoren wel een beeld schetsen.
- Bij de interpretatie van zelfgerapporteerde informatie moet rekening worden gehouden met een mogelijke onder- of overschatting. Bijvoorbeeld: mensen beoordelen hun mondgezondheid waarschijnlijk beter dan dat een mondzorgprofessional dit zou doen. Ook kan het lastig zijn voor mensen om het juiste aantal tanden en kiezen te rapporteren; een goede inschatting te maken wat een geheel/ gedeeltelijk kunstgebit betreft; en in te schatten bij welke mondzorgprofessional zij zijn geweest.

Vervolg Monitor Mondgezondheid

Er is momenteel informatie beschikbaar voor 6 van de 17 indicatoren, hoofdzakelijk gebaseerd op zelfgerapporteerde gegevens. Hierbij moet rekening gehouden worden met mogelijke over- of onderschattingen van de cijfers (zie Box 2).

Vanaf volgend jaar zal nieuwe informatie beschikbaar zijn uit de CBS Gezondheidsenquête, zoals de redenen waarom mensen geen mondzorgverlener bezoeken, en zal de monitor de komende jaren worden uitgebreid met onder andere klinisch mondonderzoek d.m.v. dataverzameling bij tandartspraktijken. Er wordt getracht om in 2027 zoveel mogelijk indicatoren in de monitor te hebben. Ook zal in toekomstige rapportages worden verkend waar mogelijkheden liggen voor meer verdiepende analyses zoals verschillende leeftijdscategorieën binnen de doelgroepen. De uitbreidingen en verdiepingen van de indicatoren zullen een steeds beter beeld geven van de mondgezondheid in Nederland. Zo zijn er signalen met betrekking tot de slechte mondgezondheid bij (kwetsbare) ouderen (5), die niet terug

te zien zijn binnen de huidig gevulde indicatoren van de monitor. Toekomstige klinisch mondonderzoek kan hier mogelijk meer inzicht in gaan geven.

Voor de toekomstige monitoring is het wenselijk om inzichtelijk te hebben wat mogelijke streefwaarden zijn op het gebied van mondgezondheid. Hierdoor krijgen de gegevens in de monitor meer betekenis en kan worden bekeken of de indicatoren in de juiste richting bewegen. Momenteel ontbreken dergelijke streefwaarden nog binnen het Nederlandse beleid.

Referenties

1. Bots-VantSpijker PC, van der Maarel-Wierink CD, Schols J, Bruers JJM. Assessed and perceived oral health of older people who visit the dental practice, an exploratory cross-sectional study. *PLoS One*. 2021;16(9):e0257561.
2. Hobdell M, Petersen PE, Clarkson J, Johnson N. Global goals for oral health 2020. *International Dental Journal*. 2003;53(5):285-8.
3. Yan GLK, Tan MN, Wong ML, Tay CM, Allen PF. Functional Dentition, Chronic Periodontal Disease and Frailty in Older Adults-A Narrative Review. *Int J Environ Res Public Health*. 2022;20(1).
4. Tu RY, Liang P, Tan AJ, Tran DHG, He AM, Je H, Kroon J. Factors associated with regular dental attendance by aged adults: A systematic review. *Gerodontology*. 2023;40(3):277-87.
5. Heijmans M, Knottnerus B, de Groot K, Francke A. Mondzorg voor thuiswonende kwetsbare ouderen: Probleemanalyse, knelpunten en oplossingsrichtingen. NIVEL; 2021. Report No.: ISBN: 978-94-6122-703-4.
6. Begovic S, van der Heijden G, Listl S. Ongewenste mijding van mondzorg: Financiële drempels in de toegankelijkheid van mondzorg.: ACTA, Radboudumc; 2023 2-3
7. Schuller A, Vermaire E, van Kempen I, van Dommelen P, Verrips E. Kies voor Tandem 2017: Een onderzoek naar mondgezondheid en preventief tandheelkundig gedrag van jeugdigen.; 2018. Report No.: R10317.
8. Schuller A, van Kempen I, Vermaire E, Poorterman J, Verlinden A, Hofstetter H, E V. Gebit fit: een onderzoek naar de mondgezondheid en het tandheelkundig preventief gedrag van volwassenen in Nederland in 2013.: TNO; 2014. Report No.: TNO/LS 2014 R 10456.

Auteurs: T. Kuijpers, A. Brouwer-Prusak, F. Baâdoudi, M. Vugts, B. Everaars

Dit is een uitgave van **Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu** | Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven | www.rivm.nl | september 2024

De zorg voor morgen begint vandaag